

Przykładowy program realizacji zajęć z zakresu doradztwa zawodowego w branżowej szkole I stopnia

Radosława Kompowska-Marek

**Przykładowy program realizacji zajęć z zakresu doradztwa zawodowego
w branżowej szkole I stopnia**

Wydawca:

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Al. Jerozolimskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

Autor:

Radosława Kompowska-Marek

Redakcja merytoryczna:

Jerzy Bielecki

Konsultacja merytoryczna:

Anna Pregler

Redakcja językowa:

Karolina Strugińska

Redakcja techniczna i skład:

Barbara Jechalska

Wydanie I

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2017

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons

Użycie Niekomercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC).

Spis treści

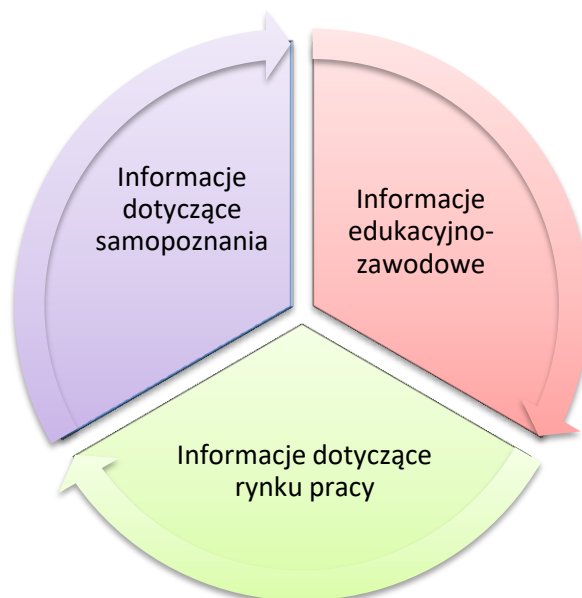
Wprowadzenie	4
Cele programu	5
Metody wykorzystywane w scenariuszach	6
Opis zakładanych efektów kształcenia	7
Tematy zajęć.....	8
SCENARIUSZ 1 TEMAT: Poznaję siebie	10
Załącznik nr 1 Lista <i>Jestem</i>	133
Załącznik 2 <i>Moje cechy</i>	14
SCENARIUSZ 2 TEMAT: Moje zdolności	155
Załącznik 1 Kwestionariusz <i>Testu inteligencji wielorakiej</i> Howarda Gardnera	18
Załącznik 2 <i>Koło inteligencji wielorakiej</i>	21
Załącznik 3 Rodzaje inteligencji	222
SCENARIUSZ 3 TEMAT: Korzyści z pracy w grupie	25
Załącznik 1 <i>Kompetencje kluczowe</i>	288
SCENARIUSZ 4 TEMAT: Moja przyszłość zawodowa	333
Załącznik 1 Ćwiczenie <i>Wyznaczanie celów metodą SMART</i>	36
SCENARIUSZ 5 TEMAT: Co wpływa na karierę zawodową?	38
Załącznik 1 Check-lista <i>Co wpływa na karierę zawodową</i>	40
SCENARIUSZ 6 TEMAT: Pierwsze kroki na rynku pracy – rozmowa kwalifikacyjna	41
SCENARIUSZ 7 TEMAT: Temperament a wybór zawodu	45
Załącznik 1 Test <i>Określenie cech temperamentu</i>	48
SCENARIUSZ 8 TEMAT: Skuteczne poszukiwanie pracy	51
SCENARIUSZ 9 TEMAT: Jestem przedsiębiorczy!.....	54
Załącznik 1 – Ćwiczenie <i>Moja firma</i>	57
SCENARIUSZ 10 TEMAT: Firma w praktyce!	60

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 292 ust. 1 *Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe*¹ w roku szkolnym 2017/2018 zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 7 *Ustawy – Prawo oświatowe*, są realizowane w oparciu o program przygotowany przez nauczyciela realizującego te zajęcia i dopuszczony do użytku przez dyrektora szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

Zgodnie z ustawą program powinien zawierać treści dotyczące informacji o zawodach, kwalifikacjach i stanowiskach pracy oraz możliwościach uzyskania kwalifikacji zgodnych z potrzebami rynku pracy i predyspozycjami zawodowymi – a zatem informacje edukacyjno-zawodowe, informacje dotyczące rynku pracy i informacje dotyczące samopoznania.

Rysunek 1. Rodzaje informacji w programie doradztwa

---

¹ *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2017 r., poz. 60 ze zm.).

Cele programu

Celem doradztwa zawodowego w branżowej szkole I stopnia (BS I) jest przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego planowania ścieżki swojej kariery i trafnego podejmowania decyzji dotyczących rozwoju zawodowego.

Cele ogólne programu:

- poznawanie samego siebie;
- analiza informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy;
- poszerzanie własnej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
- kształtowanie gotowości do wejścia na rynek pracy;
- rozwijanie umiejętności uczenia się przez całe życie.

W programie ujęte zostały również cele szczegółowe w poszczególnych obszarach²:

W obszarze POZNANIE SIEBIE uczeń:

- rozpoznaje swoje zasoby (zainteresowania, zdolności, uzdolnienia, kompetencje, predyspozycje zawodowe);
- charakteryzuje wartości z uwzględnieniem wartości pracy;
- określa aspiracje i potrzeby związane z własnym rozwojem i możliwe sposoby ich realizacji.

W obszarze ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY uczeń:

- wyszukuje i analizuje informacje na temat zawodów oraz charakteryzuje wybrane zawody;
- definiuje drogi zdobycia wybranych zawodów;
- uzasadnia znaczenie pracy w życiu człowieka;
- konfrontuje własne zasoby i preferencje z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców.

W obszarze RYNEK EDUKACYJNY uczeń:

- charakteryzuje strukturę systemu edukacji;

---

² Koncepcję obszarów celów szczegółowych zaczerpnięto z programów preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego przygotowywanych w projekcie „Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych”.

- analizuje oferty szkolnictwa pod kątem możliwości dalszego kształcenia;
- określa znaczenie uczenia się przez całe życie.

W obszarze PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU uczeń:

- określa marzenia, cele i plany edukacyjno-zawodowe na bazie własnych zasobów;
- planuje ścieżkę kariery, uwzględniając konsekwencje podjętych wyborów;
- identyfikuje osoby i instytucje wspomagające planowanie kariery.

Metody wykorzystywane w scenariuszach

W przygotowanych scenariuszach zajęć zaproponowano zastosowanie aktywnych metod nauczania. Pozwalają one uczniom na rozważanie, wyciąganie wniosków, rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i współpracę w grupie. Popełnianie błędów oraz ich poprawianie w oparciu o szczegółową analizę stanowi istotną część procesu edukacyjnego. W celu uatrakcyjnienia zajęć, a także podniesienia energii grupy można wykorzystać elementy gamifikacji, np. przygotowanie quizu w programie Kahoot lub Mentimeter. Quiz może stanowić np. element wprowadzający do zajęć lub utrwalający zdobytą przez uczniów wiedzę.

Przydatne linki:

- <https://www.youtube.com/watch?v=0iGWb0vANeg> – film instruktażowy pokazujący, jak przygotować quiz w programie Kahoot;
- <https://www.youtube.com/watch?v=RBs340oUf2w> – film instruktażowy pokazujący, jak przygotować quiz w programie Kahoot ;
- <https://www.mentimeter.com/how-to> – instrukcja zakładania konta w programie Mentimeter.

Proponowane metody pracy:

- analiza przypadku,
- ankieta,
- autoprezentacja,
- burza mózgów,

- ćwiczenia grupowe,
- dyskusja problemowa,
- kwestionariusz,
- lekcja odwrócona,
- mini-wykład,
- ocena pracy grupowej,
- plakat,
- rozwiązywanie problemów,
- skojarzenia,
- odwrócony cel.

MOGĘ – CHCĘ – POTRZEBA

Program został przygotowany w oparciu o model „mogę – chcę – potrzeba”. Pierwsza grupa scenariuszy należących do kategorii „mogę” zawiera informacje o umiejętnościach, uzdolnieniach i talentach ucznia, druga część – zatytułowana „chcę” – daje wiedzę o pragnieniach, zainteresowaniach, planach i marzeniach młodzieży. Ostatnią składową programu stanowią scenariusze ukierunkowane na to, czego uczniom „potrzeba”, zostały w nich zamieszczone ćwiczenia dotyczące rynku pracy, uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, trendów w polityce zatrudnienia. Zakres treści w programie odpowiada potrzebom i możliwościom uczniów branżowej szkoły I stopnia. W proponowanych scenariuszach dużo miejsca poświęcono pracy w grupie, gdyż jest to jedna z najbardziej poszukiwanych przez pracodawców kompetencji.

Opis zakładanych efektów kształcenia

W zakresie wiedzy uczeń:

- posługuje się pojęciami związanymi z tematyką rynku pracy, kwalifikacji zawodowych;
- identyfikuje swoje możliwości psychofizyczne i predyspozycje zawodowe;
- wyjaśnia zależności pomiędzy zainteresowaniami a wyborem zawodu;
- wymienia umiejętności niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w różnych rolach zawodowych i społecznych.

W zakresie umiejętności uczeń:

- rozwija swoje zainteresowania;
- wykorzystuje wiedzę teoretyczną z zakresu doradztwa zawodowego, aby trafnie określić swoje predyspozycje, zdolności, umiejętności;
- samodzielnie lub z pomocą doradcy planuje dalszą ścieżkę rozwoju zawodowego.

W zakresie kompetencji społecznych uczeń:

- skutecznie współpracuje z kolegami w zespole;
- przyjmuje twórczą i refleksyjną postawę wobec przekonań oraz sposobu postępowania innych ludzi;
- rozwiązuje konflikty powstające podczas pracy zespołowej.

Tematy zajęć

L.P.	Temat zajęć	Czas przeznaczony na realizację	Blok tematyczny
1.	Poznaję siebie	1 h	Samopoznanie
2.	Moje zdolności	1 h	
3.	Korzyści z pracy w grupie	1 h	
4.	Moja przyszłość zawodowa	1 h	Informacje edukacyjno-zawodowe
5.	Co wpływa na karierę zawodową?	1 h	
6.	Udana rozmowa kwalifikacyjna	1 h	Rynek pracy
7.	Temperament a wybór zawodu	1 h	
8.	Skuteczne poszukiwanie pracy	1 h	
9.	Jestem przedsiębiorczy!	1 h	
10.	Firma w praktyce	1 h	

Zajęcia zostały połączone w bloki tematyczne obejmujące: samopoznanie, informacje edukacyjno-zawodowe oraz rynek pracy. Blok „Samopoznanie” składa się z zajęć dotyczących odkrywania swoich

mocnych stron, umiejętności, potencjału zawodowego i kompetencji w zakresie współpracy grupowej. W czasie realizacji bloku „Informacje edukacyjno-zawodowe” uczniowie dowiedzą się, w jakich szkołach mogą kontynuować naukę po ukończeniu BS I, zaplanują swoje cele zawodowe oraz przeanalizują czynniki mające wpływ na rozwój kariery zawodowej. Trzeci blok zajęć – „Rynek pracy” – obejmuje najwięcej, bo aż pięć jednostek lekcyjnych. Wynika to z potrzeb uczniów, którzy już w trakcie nauki szkolnej będą mieli kontakt z pracodawcą (w trakcie realizacji praktycznej nauki zawodu), a nierzadko tuż po jej ukończeniu rozpoczną własną działalność gospodarczą. W tym bloku umieszczone zostały tematy wiążące się z: poprawną autoprezentacją na rozmowie kwalifikacyjnej, umiejętnym wyszukiwaniem ofert pracy, diagnozą własnego temperamentu zawodowego oraz przedsiębiorczością.

SCENARIUSZ 1

TEMAT: Poznaję siebie

Cel ogólny:

- rozwój samowiedzy;
- ugruntowanie poczucia własnej wartości;
- integracja grupy.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- identyfikuje znaczenie samopoznania w rozwoju człowieka;
- rozwija świadomość posiadanych zasobów i mocnych stron;
- analizuje cechy osobowościowe kolegów z klasy i uświadamia sobie wagę różnic indywidualnych.

Metody pracy:

- dyskusja problemowa,
- ćwiczenie grupowe.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- flipchart; papier do flipcharta,
- pisaki/przybory do pisania,
- Lista *Jestem...* – załącznik nr 1,
- arkusz ćwiczenia *Moje cechy* – załącznik nr 2.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie do tematu zajęć

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia, kierując do uczniów pytanie: Czy każdy z Was dobrze zna samego siebie? Następnie moderuje dyskusję na temat, jak ważne jest poznanie siebie – swoich mocnych stron, zalet, cech charakteru i uzdolnień w kontekście planowania kariery zawodowej. Wyniki dyskusji warto zapisać na flipcharcie, żeby były widoczne dla całej klasy.

2. Ćwiczenie grupowe *Lista Jestem...*

Nauczyciel rozdaje uczniom kartę ćwiczenia *Lista jestem* – załącznik nr 1. Prosi uczniów o wypełnienie arkusza, zaznaczając, że powinni skupić się wyłącznie na pozytywach, podkreślając swe mocne strony. Jeżeli sprawia im trudność samodzielne opisanie swoich cech i umiejętności, mogą skorzystać z listy pomocniczej *Moje cechy* – załącznik nr 2. Ze stworzonego katalogu własnych cech, każdy z uczniów ma za zadanie wybrać pięć najważniejszych, takich które opisują go najtrafniej. Uczniowie łączą się w grupy 4–6 osobowe. Porównują wypisane przez siebie cechy. Czy każdy z grupy wypisał to samo? Z czego to może wynikać?

Ćwiczenie grupowe *Łańcuch talentów*

Nauczyciel rozdaje uczniom po jednym pasku kolorowego papieru długości ok. 20 cm – z prośbą, aby każdy wypisał na nim jedną cechę, umiejętność wymienioną w poprzednim zadaniu, która jest szczególnie dla niego ważna, najlepiej go określa. Chętni uczniowie opowiadają kolejno o swoich talentach, umiejętnościach i cechach. W trakcie opowiadania łączą otrzymane paski papieru taśmą klejącą i przekazują kolejnej osobie. Wynikiem ćwiczenia jest długi łańcuch umiejętności jednoczących wszystkich uczniów w klasie.

3. Dyskusja grupowa: chętni uczniowie na forum klasy dzielą się spostrzeżeniami dotyczącymi wykonanego ćwiczenia. Nauczyciel może dodatkowo poprosić uczniów o odpowiedź na pytania: Dlaczego wybraliście te, a nie inne określenia? Od czego mogą zależeć odpowiedzi?

Bibliografia, netografia:

- Rudko J., (2015), *Kim jestem? Scenariusz zajęć wychowawczych*, Bielsk Podlaski,
https://www.google.pl/search?q=%E2%80%A2+Kim+jestem%3F+Scenariusz+zaj%C4%99%C4%87+wychowawczych&rlz=1C1GGRV_enPL751PL752&oq=%E2%80%A2+Kim+jestem%3F+Sce

nariusz+zaj%C4%99%C4%87+wychowawczych&aqs=chrome..69i57.756j0j8&sourceid=chrome
&ie=UTF-8 [dostęp: 7 czerwca 2017 r.];

- www.edukator.ore.edu.pl/265 [dostęp: 7 czerwca 2017 r.].

Załącznik nr 1 Lista *Jestem*³

Napisz co najmniej 20 zdań zaczynających się od słowa „jestem”. Odpowiadaj samodzielnie, nie ma lepszych i gorszych odpowiedzi. Każda odpowiedź jest dobra, jeśli mówi o Tobie.

1. Jestem.....
2. Jestem.....
3. Jestem.....
4. Jestem.....
5. Jestem.....
6. Jestem.....
7. Jestem.....
8. Jestem.....
9. Jestem.....
10. Jestem.....
11. Jestem.....
12. Jestem.....
13. Jestem.....
14. Jestem.....
15. Jestem.....
16. Jestem.....
17. Jestem.....
18. Jestem.....
19. Jestem.....
20. Jestem.....

---

³ Rudko J., (2015), *Kim jestem? Scenariusz zajęć wychowawczych*, Bielsk Podlaski, https://www.google.pl/search?q=%E2%80%A2+Kim+jestem%3F+Scenariusz+zaj%C4%99%C4%87+wychowawczych&rlz=1C1GGRV_enPL751PL752&oq=%E2%80%A2+Kim+jestem%3F+Scenariusz+zaj%C4%99%C4%87+wychowawczych&aqs=chrome..69i57.756j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8 [dostęp: 7 czerwca 2017 r.];

Załącznik 2 *Moje cechy*

akceptowanie odmiennych poglądów

ambicja

asertywność

chęć pomagania innym

cierpliwość

dążenie do celu

dociekliwość

dokładność i precyzja

komunikatywność

konsekwencja w działaniu

kreatywność

logiczne wnioskowanie

lojalność

łagodność

obowiązkowość

odpowiedzialność

odwaga

okazywanie szacunku innym

opanowanie

operatywność

opiekuńczość

otwartość

pewność siebie

poczucie humoru

porządek i czystość

pracowitość

praktyczność

prawdomówność

przedsiębiorczość

przewodzenie w grupie

punktualność

racjonalne gospodarowanie pieniędzmi

radzenie sobie ze stresem

rozumienie potrzeb innych

rzetelność

serdeczność

skuteczne przekonywanie

spokój i opanowanie

spostrzegawczość

stanowczość

staranność

sumienność

swoboda podczas wystąpień publicznych

szybka adaptacja

szybkie podejmowanie decyzji

tolerancja

troskliwość

uczciwość

uczynność

umiejętność pracy w grupie

uważne słuchanie

wnikliwa obserwacja

wrażliwość

wyobraźnia

wytrwałość i upór

zaangażowanie

zdecydowanie w podejmowaniu decyzji

zdyscyplinowani

SCENARIUSZ 2

TEMAT: Moje zdolności

Cel ogólny:

- analiza potencjału zawodowego uczniów;
- rozwinięcie przez uczniów wiedzy oraz świadomości na temat własnych uzdolnień i talentów;
- podniesienie poczucia własnej wartości poprzez poznawanie osobistego potencjału.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- identyfikuje swoje mocne strony;
- określa posiadane przez siebie uzdolnienia, zainteresowania i atuty;
- porządkuje informacje na swój temat;
- wyciąga wnioski dotyczące zróżnicowania zdolności kolegów z klasy.

Metody pracy:

- dyskusja problemowa,
- ćwiczenie grupowe,
- test wyboru.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- flipchart, papier do flipcharta,
- pisaki/przybory do pisania,
- kwestionariusz *Testu inteligencji wielorakiej* Howarda Gardnera – załącznik nr 1 – w formie wydruku dla każdego z uczniów,
- szczegółowy opis poszczególnych skal testu *Rodzaje inteligencji* – załącznik nr 2 – wydruk dla nauczyciela.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Test inteligencji wielorakiej Howarda Gardnera

Wstęp teoretyczny: nauczyciel prezentuje koncepcję Howarda Gardnera dotyczącą ośmiu rodzajów inteligencji. Uczniowie otrzymują kwestionariusz i wypełniają go według instrukcji. Nauczyciel omawia z uczniami wyniki testu. Nauczyciel prezentuje opisy ośmiu rodzajów inteligencji oraz możliwości dalszego ich rozwoju, wspólnie z uczniami zastanawia się, w jakich zawodach konkretne z nich są przydatne.

2. Pytania ewaluacyjne

Prowadzący prosi chętnych uczniów o odpowiedź na pytania podsumowujące, np.: Czy uzyskane wyniki pomogą Ci w uporządkowaniu wiedzy na temat swoich umiejętności oraz w planowaniu dalszej drogi zawodowej? Jakie refleksje z dzisiejszych zajęć będą dla ciebie pomocne?

3. Wskazówki dla nauczyciela

Wyniki testu warto zapisać – np. na tablicy w formie wykresu kołowego lub słupkowego prezentującego zdolności całej klasy. Jeśli „mapa zdolności klasowych” zostanie zapisana na papierze do flipcharta, można zawiesić ją w sali jako plakat przypominający mocne strony klasy lub zaprezentować rodzicom podczas zebrania.

Uwaga: niektórzy uczniowie mogą odebrać pewne pytania jako zbyt osobiste, np.: Czego się dziś dowiedziałeś o sobie? Czy dowiedziałeś się czegoś nowego na temat kolegów z klasy? – nauczyciel nie powinien wymagać odpowiedzi od każdego ucznia, a jedynie od osób chętnych (co może w rezultacie zachęcić innych). Jeśli któryś z uczniów chciałby szczegółowo omówić wyniki testu, warto polecić mu indywidualne spotkanie z doradcą zawodowym pracującym np. w szkole lub poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Bibliografia, netografia:

Kwestionariusz *Testu uzdolnień wielorakich*:

- [https://sp139warszawa.edupage.org/files/kwestionariusz_uzdolnien_gardnera\(1\).pdf](https://sp139warszawa.edupage.org/files/kwestionariusz_uzdolnien_gardnera(1).pdf) [dostęp: 7 czerwca 2017 r.];
- lokonarski.zambrow.edu.pl/szok_pliki/typy_inteligencji.rtf [dostęp: 7 czerwca 2017 r.];

Koncepcja Howarda Gardnera:

- www.edulider.pl/.../koncepcja-inteligencji-wielorakich-wedlug-howarda-gardnera [dostęp: 7 czerwca 2017 r.];
- <https://www.ore.edu.pl/materialy-do-pobrania/category/252-test-uzdolnie-wielorakich?download=3086:diagnoza-i-wspomaganie-w-rozwoju-dzieci-uzdolnionych.-test-uzdolnie-wielorakich-i-materialy-dydaktyczne> [dostęp: 10 czerwca 2017 r.];
- *Między szkołą, a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Difin 2012, <http://tiny.pl/g1ct4> [dostęp: 6 czerwca 2017 r.].

Załącznik 1 Test inteligencji wielorakiej Howarda Gardnera⁴

Kwestionariusz do badania wielorakich typów inteligencji jest szybkim sposobem określenia rozkładu poszczególnych z nich wśród uczniów twojej klasy. Może być wykorzystany jako pomoc w rozwijaniu własnych możliwości i potencjału.

Wypełnij poniższy kwestionariusz, przypisując wartość liczbową każdemu stwierdzeniu, które Twoim zdaniem jest prawdziwe w odniesieniu do Ciebie.

- Jeśli w pełni się z nim zgadzasz, wstaw cyfrę 5.
- Jeżeli sądzisz, że nie masz z nim nic wspólnego, wstaw 0.
- Użyj cyfr od 0 do 5, aby określić stopień prawdziwości poszczególnych stwierdzeń.

Wyniki wpisz w odpowiednie pola dla każdego typu inteligencji, a następnie wypełnij *Koło inteligencji wielorakiej*.

Typ inteligencji	Pod numerem stwierdzenia wpisz liczbę przyznanych punktów				Suma punktów
Lingwistyczna	5	9	19	20	
	....	....	....	....	
Matematyczno-logiczna	6	11	22	28	
	....	....	....	....	
Wizualno-przestrzenna	2	12	18	24	
	....	....	....	....	
Muzyczna	4	10	17	27	
	....	....	....	....	

⁴ Opracowanie własne na podstawie: www.ppp5katowice.pl, lokonarski.zambrow.edu.pl [dostęp: 7 czerwca 2017 r.].

Interpersonalna	3	8	13	23	
Intrapersonalna	7	15	16	26	
Kinestetyczna	1	14	21	25	

Test inteligencji wielorakiej

Instrukcja:

5 – W pełni zgadzam się z tym stwierdzeniem.

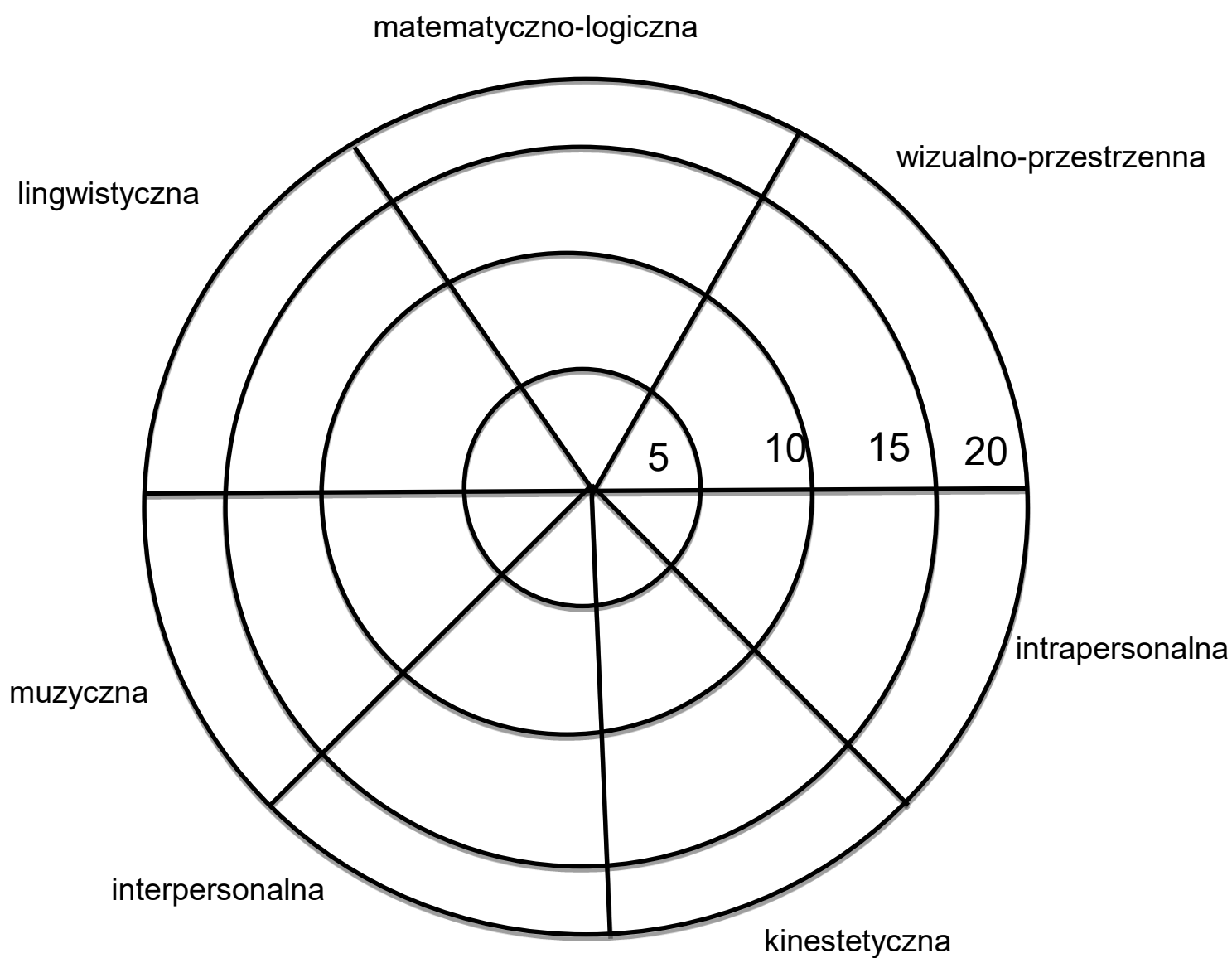
0 – To stwierdzenie zupełnie do mnie nie pasuje.

1. Posiadam uzdolnienia manualne. ....
2. Posiadam dobre wyczucie kierunku. ....
3. Posiadam umiejętność rozwiązywania sporów między przyjaciółmi. ....
4. Łatwo zapamiętuję słowa piosenek. ....
5. Potrafię w prosty sposób wyjaśnić trudne zagadnienia. ....
6. Robię wszystko krok po kroku. ....
7. Dobrze znam samego siebie i rozumiem, dlaczego postępuję tak, a nie inaczej. ....
8. Lubię ćwiczenia grupowe i spotkania towarzyskie. ....
9. Dobrze uczę się, słuchając wykładów i wywodów innych ludzi. ....
10. Słuchając muzyki, doznaję zmian nastroju. ....
11. Lubię krzyżówki, łamigłówki i problemy logiczne. ....
12. Tablice, zestawienia i pomoce wizualne odgrywają dla mnie ważną rolę podczas uczenia się. ....
13. Jestem wrażliwy na nastroje i uczucia otaczających mnie ludzi. ....
14. Najlepiej uczę się, kiedy muszę wziąć się w garść i zrobić coś samodzielnie. ....
15. Zanim zechcę się czegoś nauczyć, muszę ocenić, jaką będę miał z tego korzyść. ....
16. Podczas nauki i rozmyślań lubię spokój i samotność. ....
17. Potrafię usłyszeć poszczególne instrumenty w złożonych utworach muzycznych. ....
18. Łatwo przychodzi mi wywołanie w wyobraźni zapamiętanych i wymyślanych obrazów. ....

19. Posiadam bogaty język i potrafię się nim posługiwać. ....
20. Lubię robić notatki. ....
21. Posiadam dobre poczucie równowagi i lubię ruch fizyczny. ....
22. Potrafię dostrzegać strukturę przedmiotów i związki między różnymi rzeczami . ....
23. Potrafię pracować w zespole i korzystać z cudzych doświadczeń. ....
24. Jestem dobrym obserwatorem i często zauważam rzeczy uchodzące uwadze innych. ....
25. Często bywam niespokojny ....
26. Lubię pracować lub uczyć się niezależnie od innych. ....
27. Lubię komponować muzykę. ....
28. Potrafię radzić sobie z liczbami i problemami matematycznymi. ....

Załącznik 2 Koło inteligencji wielorakiej

Wpisując uzyskane wyniki na okręgach w polach odpowiadających poszczególnym typom inteligencji – poprzez zaciemnianie pól o najwyższych wynikach, otrzymasz graficzny obraz rozkładu swoich typów inteligencji zgodnie z teorią Howarda Gardnera.

Załącznik 3 Rodzaje inteligencji

Siedem rodzajów inteligencji Gardnera to pogrupowane zdolności. Autor opisał je następująco:

1. **Lingwistyczna** – umiejętność posługiwania się językiem, wzorami i systemami oraz naśladowania innych zachowań językowych, uczenie się poprzez pisanie, czytanie, dyskusję, uważne słuchanie.

Jak ją rozwijać?

- dużo przemawiać, opowiadać, brać udział w publicznych dyskusjach;
- czytać, pisać, przeprowadzać wywiady;
- rozwiązywać gry słowne, ortograficzne, krzyżówki, bawić się w zabawy językowe.

Osoby o wysokiej inteligencji lingwistycznej najchętniej wybierają zawody: pisarza, poety, dziennikarza, filologa, językoznawcy. Są dobrymi mówcami i negocjatorami.

2. **Matematyczno-logiczna** – umiowanie precyzji oraz myślenia abstrakcyjnego i ustrukturalizowanego, operowanie symbolami przy opisie konkretnych obiektów, wczesne posługiwanie się pojęciami liczby, czasu, ilości, miejsca, dostrzeganie związków przyczynowo-skutkowych, uzdolnienia matematyczne demonstrowane formułowaniem wniosków na bazie szczątkowych danych, gromadzeniem dowodów, szacowaniem, tworzeniem modeli i wysuwaniem hipotez, poszukiwanie ładu w swoim otoczeniu, celowe rozwiązywanie łamigłówek itp.

Jak ją rozwijać?

- eksperymentować z liczbami, pracować na komputerze;
- zainteresować się zagadnieniami matematycznymi i łamigłówkami.

Osoby o wysokiej inteligencji matematyczno-logicznej najchętniej wybierają zawody związane z naukami ścisłymi, zostają matematykami, fizykami, inżynierami, prawnikami, księgowymi. Są dobrze zorganizowane i uporządkowane.

3. **Wizualno-przestrzenna** – myślenie obrazowe, umiejętne korzystanie z map, diagramów i tabel, wykorzystywanie ruchu towarzyszącego procesowi uczenia się, łatwość wyobrażania sobie zdarzeń, zdolność wymyślania i konstruowania obiektów trójwymiarowych lub wyobrażania sobie takich obiektów w uproszczonej formie, uczenie się przez obserwowanie i rysowanie map pamięci, schematów.

Jak ją rozwinąć?

- zainteresować się sztuką wizualną (malarstwo, rysunek, rzeźba), grać w szachy, zajmować się modelarstwem lub majsterkowaniem;
- rysować diagramy, schematy i obrazowe przedstawienia najważniejszych informacji do zapamiętania – używać przy tym wielu kolorów, korzystać z grafiki komputerowej.

Osoby z rozwiniętą inteligencją wizualno-przestrzenną najchętniej wybierają zawód architekta, malarza, rzeźbiarza, nawigatora, dekoratora wnętrz, projektanta i konstruktora.

4. **Muzyczna** – wrażliwość emocjonalna, poczucie rytmu, zrozumienie złożoności muzyki, przyjemność eksperymentowania z dźwiękami, emocjonalna reakcja na zmiany w nastroju muzyki, reagowanie na muzykę chęcią ułożenia tekstu, tańcem lub grą aktorską, zdolność gry na instrumencie, komponowania.

Jak ją rozwinąć?

- słuchać dużo różnorodnej muzyki;
- nauczyć się grać na instrumencie, próbować komponować na komputerze;
- śpiewać w chórze lub zespole muzycznym.

Osoby z rozwiniętą inteligencją muzyczną najchętniej wybierają zawody związane z muzyką – zostają kompozytorami, wykonawcami, dyrygentami, nauczycielami muzyki, akustykami, zajmują się wyrobem instrumentów muzycznych lub nośników dźwięków (płyty, kasety).

5. **Interpersonalna** – łatwa komunikacja z innymi ludźmi, zawiązywanie, kształtowanie i utrzymywanie różnorodnych kontaktów społecznych, rozpoznawanie i rozumienie myśli, uczuć, poglądów i zachowań, wywieranie wpływu na innych, pozytywny wpływ na pracę w zespole, umiejętności mediacyjne, komunikatywność, umiejętność postrzegania świata z różnorodnych punktów widzenia.

Jak ją rozwinąć?

- brać udział w wycieczkach i pracach zespołowych;
- urządzać przyjęcia i spotkania w szerszym gronie;
- zainteresować się skutecznymi sposobami porozumiewania się.

Osoby z rozwiniętą inteligencją interpersonalną dobrze sprawdzają się jako nauczyciele, terapeuci, politycy, sprzedawcy, menedżerowie.

6. **Intrapersonalna** – automotywacja, wysoki poziom wiedzy o sobie, silne poczucie własnej wartości, docenianie rozwoju i wzrostu wewnętrznego, konsekwencja w przestrzeganiu własnych zasad życiowych, czerpanie satysfakcji ze snucia refleksji, rozważania filozoficzne i analizowanie swoich uczuć, myśli i emocji.

Jak ją rozwijać?

- rozmawiać z bliskimi osobami o uczuciach;
- prowadzić dziennik do wyrażania swoich uczuć i opisywania tego, co się przeżyło;
- wzbogacić zakres lektur o takie, które skłaniają do refleksji.

Osoby z rozwiniętą inteligencją intrapersonalną to pisarze, psychoterapeuci, psycholodzy, filozofowie, mistycy.

7. **Kinestetyczna** – dobre wyczucie czasu, równowagi, koordynacji i wdzięku, zadowolenie z budowania modeli, wycieczek, kręcenia filmów wideo, kolekcjonowania, uzdolnienia manualne, duże znaczenie zmysłu dotyku, ruchliwość i kreatywność demonstrowania przez ruch fizyczny, organizacja przestrzenna, uczenie się w trakcie działań praktycznych.

Jak ją rozwijać?

- uczestniczyć w zajęciach kółka teatralnego;
- uprawiać sport, tańczyć, organizować piesze wycieczki;
- zajmować się robótkami ręcznymi i czynnościami manualnymi.

Osoby z rozwiniętą inteligencją kinestetyczną chętnie wybierają zawód sportowca, aktora, tancerza, wynalazcy, chirurga, nauczyciela w-f, mechanika, budowniczego.

SCENARIUSZ 3

TEMAT: Korzyści z pracy w grupie

Cel ogólny:

- zapoznanie uczniów z zagadnieniami dotyczącymi kompetencji kluczowych;
- rozwijanie umiejętności zgodnej współpracy i współdziałania w grupie;
- umacnianie więzi grupowych.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- identyfikuje pracę w grupie jako przykład umiejętności z zakresu kompetencji społecznych i obywatelskich, wchodzących w skład kompetencji kluczowych;
- wymienia warunki dobrej współpracy w grupie;
- integruje się z grupą.

Metody pracy:

- dyskusja,
- ćwiczenie grupowe,
- rozwiązywanie problemów.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- krótki film dotyczący pracy w grupie,
- flipchart, papier do flipcharta,
- załącznik nr 1 – *Kompetencje kluczowe* – kopia dla nauczyciela,
- materiały potrzebne do ćwiczenia *Marshmallow Challenge*:

- 20 nitek nieugotowanego makaronu spaghetti,
- 1 metr taśmy malarskiej,
- 1 metr cienkiego sznurka/nitki,
- nożyczki – dla każdego zespołu,
- pianki *Marshmallow* – po 1 dla każdego zespołu,
- miarka.

Przewidywany czas realizacji: 45 min.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie do tematu zajęć

W ramach wprowadzenia do zajęć warto pokazać uczniom film dotyczący współpracy, np.: <https://www.youtube.com/watch?v=eFaIE6Nczh0> [dostęp: 12 czerwca 2017 r.]. Następnie nauczyciel rozpoczyna dyskusję, zadając kolejne pytania: Jak myślicie, o czym dzisiaj będziemy rozmawiać? Z czym się Wam ten film kojarzy? Czy ludzie działają podobnie? Czy Wy kiedyś pracowaliście zespołowo? Co wtedy robiliście? Czy byliście zadowoleni z takiej formy pracy? Nauczyciel przedstawia umiejętność współpracy jako jedną z kompetencji kluczowych, wyróżnionych przez Parlament Europejski, składową kompetencji społecznych i obywatelskich.

2. Ćwiczenie grupowe

Uczniowie łączą się w zespoły 4–6-osobowe. Każdy zespół otrzymuje zestaw przedmiotów potrzebnych do wykonania ćwiczenia *Marshmallow Challenge*.

Polecenie:

Od tej chwili pracujecie zespołowo. Zadaniem każdej z grup jest zbudowanie jak najwyższej konstrukcji z materiałów, które otrzymaliście. Na szczycie budowli musi znaleźć się pianka *Marshmallow*. Na realizację zadania macie 18 minut.

Nagroda: klasa nagradza brawami zwycięską ekipę. Nauczyciel może zaproponować im resztę pianek jako trofeum.

3. Podsumowanie

Po zakończeniu ćwiczenia nauczyciel rozpoczyna dyskusję pytaniami: Co Wam pomogło osiągnąć sukces? Co utrudniało zrealizowanie zadania? Kto z grupy zaproponował rozwiązanie? Czy ktoś przeszkadzał? Czego Was nauczyło to ćwiczenie? W jakich zawodach ważna jest współpraca w grupie? Odpowiedzi uczniów warto zapisać na papierze do flipcharta, tworząc plakat z hasłami dotyczącymi warunków dobrej współpracy lub wykazem zawodów wymagających umiejętności współpracy. Plakat można wykorzystać i powiesić w klasie albo zaprezentować na zebraniu rodziców.

Uwaga: Ważne jest, aby nauczyciel podkreślił wysiłek wszystkich grup. Dzięki temu uczniowie, którym nie udało się wygrać, nie poczują się pominięci – z każdego, nawet trudnego doświadczenia można wysnuć wnioski dotyczące zalet współpracy grupowej.

Bibliografia, netografia:

Kompetencje kluczowe:

- <http://www.zsogrzegorzowice.com/images/pdf/informatorDlaRodzicow2014.pdf>
[dostęp: 7 czerwca 2017 r.];
- <https://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/97-materiay-dot-edukacji-ekonomicznej?download=478:kompetencje-kluczowe> [dostęp: 9 czerwca 2017];

Opis ćwiczenia *Marshmallow Challenge*:

- <https://www.tomwujec.com/design-projects/marshmallow-challenge/> [dostęp: 18 września 2017 r.];
- <http://topiszeja.pl/managerowie-wielkich-sa-korporacji-gorsi-od-dzieci-czyli-marshmallow-challenge/> [dostęp: 18 września 2017 r.];
- <http://imomo.pl/marshmallow-challenge-sprawdzcie-sie/> [dostęp: 18 września 2017 r.].

Załącznik 1 Kompetencje kluczowe

Kompetencje kluczowe⁵

Unia Europejska próbuje wspierać rozwój wszystkich obywateli UE poprzez zdefiniowanie najważniejszych i najbardziej podstawowych umiejętności, które człowiek powinien rozwijać w trakcie swojego życia, żeby osiągnąć sukces w sferze zawodowej i prywatnej. Celem jest wyrównanie szans i możliwości każdego z obywateli UE. Umiejętności te nazywane są kompetencjami kluczowymi i jest ich osiem:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. Porozumiewanie się w językach obcych;
3. Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
4. Kompetencje informatyczne;
5. Umiejętność uczenia się;
6. Kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. Inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. Świadomość i ekspresja kulturalna.

Kompetencja jest kombinacją wiedzy, umiejętności i przyjmowanej postawy. Kompetencje kluczowe to zasoby, które wspierają rozwój osobisty, umożliwiają włączanie się w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i zwiększają możliwość znalezienia zatrudnienia. **Proces kształtowania i rozwijania w sobie kompetencji kluczowych trwa przez całe życie i nigdy się nie kończy!**

Porozumiewanie się w języku ojczystym

Porozumiewanie się w języku ojczystym jest umiejętnością, która pozwala wyrażać swoje myśli, uczucia i opisywać zdarzenia zarówno w języku mówionym, jak i na piśmie (słuchanie, mówienie, czytanie i pisanie) oraz utrzymywać kontakty z innymi ludźmi na polu nauki, kursów szkoleniowych, pracy, a także w domu i w czasie wolnym. Polega m.in. na czytaniu i słuchaniu ze zrozumieniem, wyrażaniu się w sposób precyzyjny i zwięzły, umiejętności pisania różnego typu tekstów, umiejętności oddzielania informacji istotnych od nieistotnych, umiejętności korzystania z dodatkowych materiałów

---

⁵ Informacja na podstawie: Erasmus +, Program „Młodzież w działaniu”, dostępny online: <http://www.mlodziez.org.pl> [dostęp: 18 września 2017 r.].

(notatki, wykresy, mapy etc.), aby napisać, zaprezentować lub zrozumieć rozmaite typy przekazów – pisanych i mówionych (mowa, rozmowa, instrukcja, wywiad, debata etc.).

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Jakich trudności doświadczam w komunikowaniu się?
- Jak sobie z nimi radzę?
- Na ile dobrze inni mnie rozumieją?
- W jaki sposób dostosowuję mój poziom znajomości języka do poziomu innych ludzi?
- Czy czuję się pewnie w czasie wystąpień publicznych?
- Czy jestem świadomy/a różnorodności języków i typów komunikowania się w różnych geograficznych, społecznych i komunikacyjnych środowiskach?
- Czy jestem świadomy/a i umiem odczytać przekazy niewerbalne?

Porozumiewanie się w językach obcych

Porozumiewanie się w językach obcych opiera się na umiejętności rozumienia i wyrażania myśli, uczuć i opisywania zdarzeń ustnie i pisemnie w różnych sytuacjach – w pracy, w domu, w czasie wolnym, w trakcie zdobywania wiedzy i nowych umiejętności – zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami. Porozumiewanie się w językach obcych wymaga również takich umiejętności, jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. Polega m.in. na znajomości słownictwa, gramatyki, a także intonacji danego języka, na znajomości i rozumieniu różnego typu tekstów (poezja, artykuły prasowe, strony internetowe, instrukcje, listy, raporty etc.), a także na świadomości różnych obyczajów związanych z komunikacją obowiązujących w danych społecznościach.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Kiedy używam języka obcego?
- Czy wykorzystuję znajomość języka obcego w zadowalający sposób?
- Jakich trudności doświadczam w komunikowaniu się?
- Jak sobie z nimi radzę?
- Jak kreatywny/a byłem/am, gdy podczas wyjaśniania w języku obcym jakiegoś zagadnienia nie znałem/am właściwego słowa?
- Jakie są moje plany związane z uczeniem się języka obcego?

Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne

Kompetencje matematyczne polegają na umiejętności dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia i obliczania proporcji, dokonywania obliczeń w pamięci i pisemnie, a także stosowania przeliczników wag i miar w celu rozwiązania wielu zadań i problemów w codziennym życiu. Wykorzystuje się je m.in. w zarządzaniu domowym budżetem (równoważenie wpływów i wydatków, planowanie wydatków, oszczędzanie), podczas robienia zakupów (porównywanie cen, rozumienie pojęcia objętości, wag i miar, wyliczanie pieniędzy, w tym również przeliczanie na inne waluty) oraz prezentowaniu różnych zjawisk (wzory, modele, wykresy etc.). Do kompetencji matematycznych należy także umiejętność zastosowania zasad matematyki w myśleniu: zdolność do logicznego i analitycznego myślenia, śledzenia toku rozumowania innych, abstrahowania i generalizowania, a także umiejętność myślenia przestrzennego i zdolność krytycznej oceny.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Kiedy wykorzystuję moje umiejętności matematyczne?
- W jaki sposób zastosowałem/am umiejętności matematyczne, sporządzając własny budżet?
- W jaki sposób wyprowadzam wnioski oparte na praktycznych doświadczeniach; w jaki sposób stosuję teorię w praktyce (od ogółu do szczegółu czy też od szczegółu do ogółu – na zasadzie dedukcji czy indukcji)?
- Czy umiem, stosując zasady logicznego myślenia, przedstawić jakieś rozumowanie?

Kompetencje informatyczne

Na kompetencje informatyczne składają się dobra znajomość i umiejętność korzystania z tzw. technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w różnych sytuacjach: w pracy, w czasie wolnym, w trakcie komunikacji. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach – wykorzystania komputerów i innych multimediiów do pozyskiwania, oceny, gromadzenia, tworzenia, przedstawiania i wymiany informacji, a także do porozumiewania się i uczestniczenia we współpracy w sieci.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Z jakich źródeł informacji korzystam?
- W jakim stopniu komunikuję się z innymi osobami przez internet?
- Czy korzystam z TSI, aby poszerzyć swoje horyzonty poprzez uczestniczenie w różnego rodzaju społecznościach internetowych w celach kulturalnych, społecznych i zawodowych?

Umiejętność uczenia się

Kompetencja uczenia się stanowi umiejętność organizowania własnej nauki. Opiera się na dyspozycji i zdolności do organizowania i regulowania procesu uczenia się, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i grupowym. Zawiera w sobie umiejętności: efektywnego zarządzania własnym czasem, rozwiązywania problemów, zdobywania, przetwarzania, oceniania i przyswajania nowych informacji, a także zdolność zastosowania nowej wiedzy i umiejętności w wielu sytuacjach – w domu, w pracy, w szkole i podczas kursów szkoleniowych. W bardziej ogólnym znaczeniu umiejętność uczenia się jest ściśle związana z planowaniem własnej ścieżki kariery. Umiejętność uczenia się to również świadomość własnego stylu uczenia się, swoich mocnych i słabych stron, stanu posiadanej wiedzy i uzdolnień. To także zdolność do poświęcenia czasu i uwagi na naukę oraz zachowanie niezależności i umiejętność krytycznego myślenia, dyscyplina, wytrwałość, zarządzanie informacją. By osiągnąć tę kompetencję, konieczne jest posiadanie zarówno koncepcji czy też pożądanego obrazu samego siebie, jak i motywacji do nieustannego rozwijania się.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- W jaki sposób przyswajam nową wiedzę?
- Jaki jest mój styl uczenia się (uczenie się poprzez: patrzenie, słuchanie, pracę z tekstem, praktykę)?
- W jaki sposób dokonuję oceny tego, czego się nauczyłem/am)?

Kompetencje społeczne i obywatelskie

Na kompetencje społeczne składają się m.in.: rozumienie wzorców zachowań ogólnie akceptowanych w różnych społeczeństwach, umiejętność pracy w grupie, zdolność do budowania zaufania i współczucia w innych ludziach, umiejętność oddzielenia sfery prywatnej od zawodowej i niechęć do przenoszenia konfliktów zawodowych na życie prywatne, świadomość i rozumienie tożsamości kulturowej własnego kraju w interakcji z innymi kulturami oraz umiejętność dostrzegania i rozumienia różnych punktów widzenia. Zarówno kompetencje społeczne, jak i obywatelskie, rozwijają poczucie przynależności do społeczności lokalnej, kraju, Unii Europejskiej, Europy i świata.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Czy podejmuję inicjatywę i wychodzę z nią do innych, wspieram innych?
- Jaką rolę odgrywam w rozwiązywaniu ewentualnych konfliktów w grupie?
- Jak rozwijam moją umiejętność pracy w zespole?

Inicjatywność i przedsiębiorczość

Te kompetencje odnoszą się do naszej zdolności przekształcania idei w czyny. Składają się na nie: kreatywność, innowacyjność, podejmowanie ryzyka, umiejętność planowania, organizowania, analizowania, oceny, zarządzania i wdrażania projektu oraz umiejętność współpracy w zespole, by osiągnąć zamierzone cele. Przedsiębiorczość to także chęć wprowadzania zmian, branie odpowiedzialności za swoje działania i umiejętne stawianie celów. To również znajomość dostępnych możliwości w celu wybrania tych odpowiadających w największym stopniu własnemu, zawodowemu i biznesowemu działaniu.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- Kiedy podejmuję ryzyko i czego się dzięki temu nauczyłem/am?
- Jakie szanse wykorzystuję, aby wyrazić swoją kreatywność oraz wykorzystać nową wiedzę i umiejętności?

Świadomość i ekspresja kulturalna

Świadomość kulturalna przejawia się w uznaniu ważności i szacunku dla kreatywnego wyrażania myśli, doświadczeń i emocji poprzez różne środki, włączając w to muzykę, performance, literaturę, sztuki wizualne. Na świadomość i ekspresję kulturalną składają się m.in.: podstawowa wiedza na temat najważniejszych dzieł kultury (w tym również kultury popularnej), świadomość dziedzictwa kulturowego własnego kraju i Europy oraz ich miejsca w świecie, umiejętność odniesienia własnej kreatywności i ekspresywności do kreatywności i ekspresywności innych osób, umiejętność identyfikacji i wykorzystania możliwości realizowania działalności kulturalnej, otwartość na różne formy ekspresji kulturowej, a także szacunek dla odmiennych kultur.

Pytania, które mogą pomóc w autorefleksji:

- W jakim stopniu mam ochotę włączać się w nowe formy doświadczeń kulturowych?
- Czy jestem gotów/gotowa zastosować różne środki i formy wyrażenia siebie (np. malowanie, język ciała)?

SCENARIUSZ 4

TEMAT: Moja przyszłość zawodowa

Cel ogólny:

- uzupełnienie informacji na temat systemu edukacji;
- zapoznanie uczniów z zagadnieniami dotyczącymi planowania oraz wyznaczania celów edukacyjnych i zawodowych;
- analiza i synteza informacji przydatnych w planowaniu kariery zawodowej.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wytycza ścieżkę kariery;
- definiuje swoje cele według ustalonych kryteriów;
- planuje działania.

Metody pracy:

- dyskusja,
- ćwiczenie grupowe,
- ćwiczenie indywidualne.

Formy pracy:

- indywidualna;
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- karta ćwiczenia *Wyznaczanie celów metodą SMART* – załącznik 1 – kopia dla każdego ucznia,
- flipchart.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie do tematu zajęć

By zainicjować zajęcia, warto zapisać na tablicy motto:

„Jeśli nie wiesz, do jakiego portu żeglujesz, żaden wiatr nie jest dobry” (Seneka).

2. Ćwiczenie – *System kształcenia w Polsce*

Uczniowie łączą się w zespoły 4–6-osobowe. Każdy zespół dyskutując, opracowuje różnorodne ścieżki dalszego kształcenia i rozwoju zawodowego (dla zawodu, którego uczniowie aktualnie uczą się w BS I). Uczniowie zastanawiają się, jakie mają możliwości rozwoju po ukończeniu BS I, np.: szkoła branżowa drugiego stopnia (BS II), kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ), liceum dla dorosłych, podjęcie pracy zawodowej, założenie własnej firmy, natomiast osoby, które uzyskają świadectwo dojrzałości, mogą kontynuować naukę na studiach. Każdy z zespołów pracuje, generując jak najwięcej pomysłów – dobrze, aby powstało kilka alternatywnych ścieżek kształcenia, tak by każdy z uczniów mógł wśród nich znaleźć najciekawszą dla siebie propozycję.

3. Dyskusja

Każda z grup prezentuje wyniki swojej pracy. Nauczyciel przedstawia system edukacji w Polsce. Warto, by skorzystał w tym celu ze strony: <http://doradztwo.ore.edu.pl/sciezka-ksztalcenia/> [dostęp: 18 września 2017 r.]. Klasa wspólnie zastanawia się: Czy w każdej z grup pojawiły się te same pomysły? Czy któregoś typu szkoły/formy edukacji zabrakło? Jakich odpowiedzi było najwięcej? Czy ktoś z klasy ma już pomysł, w jaki sposób zaplanować swoją naukę po ukończeniu BS I?

4. Ćwiczenie *Wyznaczanie celów metodą SMART*

Każdy uczeń otrzymuje kartę ćwiczenia *Wyznaczanie celów metodą SMART* – załącznik 1. Uczniowie, wypełniając przedstawioną tabelę, samodzielnie planują swoją przyszłość zawodową, rozpisują ważne dla nich cele – z zastosowaniem metody SMART (ang. *simple, measurable, achievable, relevant, timely defined* – szczegółowy, mierzalny, ambitny, realistyczny, terminowy), a także wyznaczają kolejne etapy w procesie dążenia do ich realizacji.

5. Podsumowanie

Nauczyciel skłania uczniów do podsumowania i refleksji, zadając pytania: Czy to ćwiczenie było dla Was proste, czy sprawiło Wam trudności? Czy każdemu udało się określić najważniejszy dla niego cel? Z czym mieliście najwięcej trudności? Na zakończenie nauczyciel prosi uczniów, aby zachowali swoje karty ćwiczeń i zaglądali do nich co pewien czas, sprawdzając, na jakim etapie realizacji wyznaczonego celu są w danym momencie.

Bibliografia, netografia:

System edukacji:

- <http://doradztwo.ore.edu.pl/sciezka-ksztalcenia/> [dostęp: 10 czerwca 2017 r.];
- <http://crdz.wcies.edu.pl/> [dostęp: 10 czerwca 2017 r.].

Metoda SMART:

- <http://www.kluczdokariery.pl/twoja-kariera/rozwój-osobisty/wyznaczanie-celow/art,2,jak-formulowac-cele-metoda-smart.html> [dostęp: 18 września 2017 r.];
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/S.M.A.R.T._\(zarz%C4%85dzenie\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/S.M.A.R.T._(zarz%C4%85dzenie)) [dostęp: 18 września 2017 r.];
- <http://www.marzeniawcele.pl/wyznaczanie-celow-metoda-s-m-a-r-t/> [dostęp: 18 września 2017 r.];
- *Rozwój kariery zawodowej* – Rosalska M., Wawrzonek A., (2012), *Między szkołą a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Warszawa: Difin.

Załącznik 1 – ćwiczenie *Wyznaczanie celów metodą SMART*

Cel: .....

Data rozpoczęcia realizacji celu .....

Data zakończenia realizacji celu .....

Czas potrzebny na realizację celu .....

Cecha celu	Pytanie	Odpowiedź
Szczegółowy	Co konkretnie chcesz osiągnąć?	
Mierzalny	Po czym poznasz, że osiągnąłeś cel?	
Ambitny	Jak dużo energii możesz włożyć w realizację tego celu? (skala 1–10)	
	Jak ważne jest osiągnięcie tego celu? (skala 1–10)	
Realistyczny	Czy jest to cel, który możesz osiągnąć?	
	Czy osiągnięcie tego celu zależy od innych? Jak możesz go sformułować, aby zależał tylko od ciebie?	
Terminowy	Do kiedy chcesz osiągnąć ten cel?	
	Kiedy zaczniesz realizację?	

Cel rozpisany w czasie:

I etap

.....

.....

.....

.....

.....

II etap

.....

.....

.....

.....

.....

III etap

.....

.....

.....

.....

.....

IV etap

.....

.....

.....

.....

.....

SCENARIUSZ 5

TEMAT: Co wpływa na karierę zawodową?

Cel ogólny:

- zapoznanie uczniów z zagadnieniami dotyczącymi czynników mających wpływ na kształtowanie ścieżki kariery;
- analiza i synteza informacji przydatnych w planowaniu kariery.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- analizuje i ocenia czynniki wpływające na rozwój drogi zawodowej;
- identyfikuje swoje zasoby w kontekście planowania kariery;
- diagnozuje swoje zdolności na tle całej klasy.

Metody pracy:

- dyskusja,
- ćwiczenie grupowe,
- ćwiczenie indywidualne.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- karta ćwiczenia *Rozwój kariery zawodowej*, check-lista – załącznik 1 – dla każdego z uczniów,
- flipchart, papier do flipcharta.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Ćwiczenie *Co wpływa na karierę zawodową – check-lista*⁶

Każdy z uczniów otrzymuje kartę ćwiczenia – Załącznik 1. Uczniowie samodzielnie zaznaczają wybrane przez siebie wyrażenia. Następnie łączą się w zespoły 4–6-osobowe. W grupach dyskutują, próbując wybrać stwierdzenia, które całemu zespołowi wydają się najistotniejsze. Wyniki pracy zapisują na papierze do flipcharta. Ćwiczenie kończy się prezentacją prac zespołów.

2. Podsumowanie

Nauczyciel inicjuje w ramach podsumowania dyskusję na forum klasy, zadając pytania: Jakie czynniki mają największy wpływ na rozwój kariery zawodowej? Czy wszystkie grupy zaznaczyły to samo? Jakie odpowiedzi pojawiały się najczęściej? Czy są stwierdzenia, których nie zaznaczyła żadna grupa? Najczęściej wybierane odpowiedzi warto zapisać na papierze do flipcharta lub dużej kartce i powiesić w sali jako plakat pomagający w planowaniu kariery.

Uwaga: Nauczyciel powinien podkreślić dominującą rolę motywacji wewnętrznej w kształtowaniu własnej kariery. Nauczyciel może posłużyć się przykładami osób znanych bądź przedstawicieli środowiska lokalnego.

Bibliografia:

- Rosalska M., Wawrzonek A., (2012), *Między szkołą a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Warszawa: Difin.

---

⁶ Rosalska M., Wawrzonek A., (2012), *Między szkołą a rynkiem pracy. Doradztwo zawodowe w szkołach zawodowych*, Warszawa: Difin.

Załącznik 1 Check-lista: *Co wpływa na karierę zawodową?*

pracowitość	wiara w siebie
wytrwałość	wizja
wiedza specjalistyczna	uczenie się na błędach innych osób
wykształcenie	uczenie się na własnych błędach
mobilność	indywidualizm
elastyczność	niezależność
dyspozycyjność	umiejętność współpracy
doświadczenie zawodowe	umiejętności menadżerskie
intuicja rynkowa	umiejętność odejścia od schematów
wyobrażenia	odporność na ocenę innych
kreatywność	odporność na niepowodzenia
pomysłowość	umiejętność przekuwania porażek na sukcesy
nowatorskie pomysły	konsekwencja w działaniu
nastawienie na rozwój	umiejętność nawiązywania kontaktów
samodzielna praca	umiejętność podtrzymywania kontaktów
wsparcie rodziny	umiejętność rozdzielania zadań
zaangażowanie	znajomość rynku pracy
pasja	znajomość branży, środowiska
kapitał finansowy	odpowiednie studia
kontakty zagraniczne	ukończenie odpowiedniej uczelni
znajomość języków obcych	zdobycie odpowiednich uprawnień
wszechstronność	ciągłe samodoskonalenie się
umiejętność przekładania teorii na praktykę	
jasno określone cele	

SCENARIUSZ 6

TEMAT: Pierwsze kroki na rynku pracy – rozmowa kwalifikacyjna

Cel ogólny:

- wykazanie znaczenia pracy w życiu człowieka;
- określenie znaczenia pojęć: popyt, podaż na rynku pracy;
- scharakteryzowanie zasad poprawnej autoprezentacji.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wymienia sposoby zwiększenia swoich szans na znalezienie ciekawej pracy;
- określa cechy pracownika pożądane na rynku pracy;
- wylicza zasady poprawnej autoprezentacji.

Metody pracy:

- mini-wykład,
- dyskusja,
- mapa skojarzeń,
- autoprezentacja,
- praca w grupach.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- duże arkusze papieru na plakaty/kartki do flipcharta.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel prosi uczniów, aby każdy z nich indywidualnie stworzył krzyżówkę lub mapę skojarzeń, dopisując słowa kojarzące się mu z hasłem „praca”. Dyskusja koncentruje się na problemach: Czy wiele słów się powtarzało? Czy dominowały określenia negatywne, czy pozytywne? Czy praca jest istotna w życiu człowieka? Ilu uczniów ma już za sobą pierwsze doświadczenia związane z pracą? Pogrupowane odpowiedzi uczniów warto zapisywać na tablicy.

2. Wyjaśnienie pojęć

Nauczyciel wyjaśnia pojęcia związane z rynkiem pracy: „popyt”, „podaż”. W trakcie rozważań nauczyciel może wskazać uczniom analogie pomiędzy rynkiem pracy a rynkiem owocowo-warzywnym: sprzedawca posiada na straganie pożądane przez nas towary, które możemy zakupić, płacąc za nie określoną ilość pieniędzy. Na rynku pracy to my posiadamy określone kwalifikacje, umiejętności, zdolności, za które zapłaci nam pracodawca. Rynek pracy jest rodzajem rynku, na którym zachodzą procesy związane z zatrudnieniem oraz bezrobociem. Kupującymi są na nim pracodawcy, zaś sprzedającymi pracownicy. Aby zostać zatrudnionym, należy zaprezentować się w odpowiedni, profesjonalny sposób przed pracodawcą.

3. Ćwiczenie *Co mogę zrobić, aby wyrzucić złe pierwsze wrażenie i nie zostać zatrudnionym?*

Klasa dzieli się na zespoły 4–6 osobowe. Polecenie:

- W trakcie dyskusji grupowej rozważ z kolegami z zespołu, jakie czynniki wpływają na to, czy ktoś robi na innych dobre, czy złe pierwsze wrażenie? Zastanówcie się, co należałoby zrobić, aby zaprezentować się jak najgorzej na pierwszym spotkaniu z pracodawcą? Czym należy się kierować, przygotowując się do takiej rozmowy, aby wyrzucić złe wrażenie? Co jeszcze moglibyście zrobić, aby wywołać fatalne pierwsze wrażenie na spotkaniu z pracodawcą? Swoje pomysły zapiszcie na flipcharcie lub dużej kartce, np. złe: spóźnić się, włożyć nieadekwatny strój (jaki?).

- Jak można zrobić to dobrze? Na kolejnej kartce zapiszcie propozycje odwrotne – wskazówki, którymi należy się kierować, aby zrobić dobre pierwsze wrażenie na rozmowie kwalifikacyjnej, np. dobrze: przyjść 5–10 minut przed czasem, starannie dobrać strój.
- Chętni uczniowie zapisują na tablicy lub flipcharcie stwierdzenia uznane za najbardziej istotne wskazania, którymi należy się kierować, podczas przygotowań do rozmowy kwalifikacyjnej. Ważne, aby wskazówki te były widoczne dla wszystkich uczniów w klasie!

4. Ćwiczenie *Idealny pracownik – idealny pracodawca*

Uczniowie w parach prowadzą ze sobą rozmowę kwalifikacyjną – mają do wyboru rolę pracodawcy poszukującego idealnego pracownika (określają, czym powinien się on charakteryzować) lub pracownika szukającego perfekcyjnego pracodawcy. Po wykonaniu ćwiczenia nauczyciel pyta uczniów: Jakie pytania padały najczęściej podczas rozmowy? Czy łatwiej Wam było wczuć się w rolę pracownika, czy pracodawcy? Czy któreś z pytań było dla Was szczególnie trudne? Dlaczego?

5. Pytania ewaluacyjne

Prowadzący prosi uczniów o odpowiedź na pytania podsumowujące, np.: Co wydaje Wam się najważniejsze w poszukiwaniu pracy? Na jakie cechy pracownika pracodawca zwraca największą uwagę? Które z tych cech posiadacie już teraz? Co zrobić, aby dobrze się zaprezentować na rozmowie kwalifikacyjnej?

Uwaga: Warto uprzedzić uczniów, jakich pytań pracodawca nie powinien zadawać podczas rozmowy kwalifikacyjnej. Pytania dotyczące sfery osobistej i dyskryminujące mogą być przyczyną dyskomfortu, są niezgodne z prawem.

Bibliografia, netografia:

- Hasło „rynek pracy”: <https://rynekpracy.pl/slownik/rynek-pracy> [dostęp: 18 września 2017 r.].

- Pytania na rozmowie kwalifikacyjnej:
<https://www.monsterpolska.pl/poradnik/arttykul/100-pytan-na-rozmowie>; [dostęp: 18 września 2017 r.]
- Pytania zakazane na rozmowie kwalifikacyjnej: <http://zielonalinia.gov.pl/-/o-co-pracodawcy-pytac-nie-moga-54048> [dostęp: 18 września 2017].

SCENARIUSZ 7

TEMAT: Temperament a wybór zawodu

Cel ogólny:

- zapoznanie uczniów z pojęciem temperamentu;
- przedstawienie korzyści wynikających ze znajomości siebie i innych.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- określa cechy swojego temperamentu;
- wymienia zawody i grupy zawodów odpowiednie dla typu swojego temperamentu;
- docenia różnice indywidualne między kolegami w klasie.

Metody pracy:

- mini-wykład,
- dyskusja,
- kwestionariusz,
- burza mózgów,
- praca w grupach.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- załącznik nr 1 – Test *Określenie cech temperamentu* – formularz dla każdego z uczniów.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie do tematu zajęć

Nauczyciel inicjuje burzę mózgów, zadając pytanie: Jak rozumiecie słowo „temperament”? Każdy podaje swoją definicję. Nauczyciel prezentuje fachową definicję – np. Arnolda H. Bussa i Roberta Plomina: „Temperament to zespół dziedziczonych cech osobowości, które ujawniają się we wczesnym okresie życia jednostki. Cechy te są zdeterminowane genetycznie i ujawniają się już w pierwszym roku życia człowieka. Tak rozumiany temperament stanowi podstawę kształtowania się i rozwoju osobowości”⁷. Nauczyciel zadaje klasie pytanie: Czy nasz temperament jest związany z wyborem kierunku rozwoju zawodowego, pracy?

2. Test *Określenie cech temperamentu*

Uczniowie otrzymują kwestionariusz i wypełniają go według instrukcji. Nauczyciel omawia z uczniami wyniki testu, wspólnie zastanawiają się, w jakich zawodach poszczególne cechy temperamentu okazują się najbardziej przydatne.

3. Podsumowanie

Prowadzący prosi chętnych uczniów o odpowiedź na pytania podsumowujące, np.: Czy uzyskane wyniki pomogą Ci w uporządkowaniu wiedzy na temat swoich cech charakteru? Czy są one istotne w planowaniu dalszej drogi zawodowej? Jakie refleksje z dzisiejszych zajęć będą dla Ciebie pomocne?

4. Wskazówki dla nauczyciela

Wyniki testu warto zapisać np. na tablicy w formie wykresu słupkowego prezentującego zdolności całej klasy. Jeśli „mapa temperamentu zawodowego” zostanie zapisana na papierze do flipcharta, może następnie zostać zawieszona w sali – jako plakat opisujący mocne strony klasy.

---

⁷ Oniszczenko W., (1995), *Diagnoza temperamentu w ujęciu genetycznej teorii Bussa i Plomina: Kwestionariusz Temperamentu EAS-TS*, „Studia Psychologiczne” nr 1-2/1995, vol. 33.

Uwaga: Jeśli któryś z uczniów chciałby szczegółowo omówić wyniki testu, warto polecić mu indywidualne spotkanie z doradcą zawodowym albo psychologiem pracującym w szkole lub poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Bibliografia, netografia:

Temperament a wybór zawodu:

- <http://testy-zawodowe.pl/praca/12,temperament-a-praca> [dostęp: 4 września 2017 r.];
- www.kul.pl/files/714/novy_folder/2.53.2010_art.5.pdf [dostęp: 4 września 2017 r.];
- <http://www.zszporadnictwo.republika.pl/Jaki%20zaw%C3%B3d%20wybra%C4%87.pdf> [dostęp: 4 września 2017 r.].

Załącznik 1 Test *Określenie cech temperamentu*⁸

Nasze reakcje, mające różne tempo, siłę i trwałość, są przejawami temperamentu. Temperament to nasze wewnętrzne życie emocjonalne, ale także zmienność oraz ekspresja ruchów czy gestów oraz mimika. O ile nasze zainteresowania mogą się zmieniać w ciągu całego życia, o tyle cechy temperamentu są dość trwałe i powinny mieć duże znaczenie przy wyborze zawodu. Warto więc zastanowić się nad własnym temperamentem. Za jego podstawowe cechy uznajemy: siłę, ruchliwość i równowagę.

- **Siła** – określa cechy organizmu, sposób wykonywania pracy, fizyczne możliwości i predyspozycje.
- **Ruchliwość** – mówi o refleksie, prędkości reagowania, szybkości wykonywania podejmowanych zadań, aktywności i tempie przemęczenia organizmu podczas pracy.
- **Równowaga** – określa poziom koncentracji, wyrozumiałość, umiejętność opanowania się w różnych sytuacjach, kontrolowania własnych uczuć i emocji. Wyróżnia ludzi spokojnych, cierpliwych i opanowanych.

Instrukcja

Wstaw w odpowiednie pole znak X:

- jeżeli się zgadzasz – w pole „tak”,
- jeżeli się nie zgadzasz – w pole „nie”.

Po wypełnieniu całego kwestionariusza, wpisz tylko sumę odpowiedzi „tak” dla siły, sumę odpowiedzi „tak” dla ruchliwości oraz sumę odpowiedzi „tak” dla równowagi.

A. SIŁA

TAK		NIE
1	Nie robię przerw w czasie odrabiania lekcji.	
2	Szybko regeneruję siły.	
3	Głośno mówię.	
4	Potrafię być długo skoncentrowany na jednym zajęciu.	
5	Niepowodzenia mnie mobilizują.	

⁸ Opracowanie własne na podstawie: Sołtyśńska G., Trzeciak W., (1996), *Jak wybierać zawód?*, Warszawa: WSiP.

6	Klasówki nie denerwują mnie.		
7	Czasami lubię się porządnie zmęczyć.		
8	Dochodzące rozmowy i hałas nie przeszkadzają mi w pracy.		
9	Wolę mówić niż pisać.		
10	Nie drażni mnie zbyt, gdy ktoś patrzy, jak coś robię.		
Ilość zdobytych punktów:			

B. RUCHLIWOŚĆ

TAK		NIE	
1	Mam dobry refleks.		
2	W czasie lekcji zmieniam często pozycję.		
3	Łatwo przechodzę od smutku do radości.		
4	Nie lubię wolno jeść.		
5	Moje ruchy są żywe i zdecydowane.		
6	Lubię wykonywać różnorodne czynności.		
7	Nie lubię marnować czasu na różne wstępne czynności. Od razu wolę działać.		
8	Łatwo powracam do przerwanej zadania.		
9	Lubię, gdy wokół mnie coś się dzieje.		
10	Chętnie oglądam filmy przygodowe.		
Ilość zdobytych punktów:			

C. RÓWNOWAGA

TAK		NIE	
1	Do klasówek przygotowuję się spokojnie.		
2	Łatwo się koncentruję.		
3	Potrafię kontrolować swoją mimikę i gesty.		
4	Mogę się odprężyć i wypocząć nawet w warunkach temu niesprzających.		
5	Potrafię zachować spokój, gdy dzieje się coś złego.		
6	Umiem być wyrozumiały.		
7	Nie jestem wybuchowy, trudno wyprowadzić mnie z równowagi.		
8	Lubię działać zgodnie z planem i przed podjęciem pracy wszystko sobie przemyśleć.		
9	Lubię czynności wymagające opanowania.		
10	Chętnie przyjmuję i wykonuję odpowiedzialne zadania. Można na mnie polegać.		
Ilość zdobytych punktów:			

Cechy temperamentu – analiza wyników

0–3 odpowiedzi „tak” – słabe natężenie cechy (wynik należy brać pod uwagę przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych);

4–6 odpowiedzi „tak” – średnie natężenie cechy;

7–10 odpowiedzi „tak” – silne natężenie cechy (wynik należy brać pod uwagę przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych).

SIŁA

Niskie wyniki

- Wskazane są zawody, które nie stwarzają obciążeń fizycznych, psychicznych, umożliwiają indywidualny rytm pracy.
- Przykładowe zawody: zawody związane z usługami, naprawami (np. elektronicznymi), zawody precyzyjne lub ekonomiczne.

Wysokie wyniki

- Wskazane są zawody wymagające zarówno wysiłku fizycznego, jak i psychicznego.
- Przykładowe zawody: mechanik, hutnik, lekarz, nauczyciel, pedagog, zawody związane z budownictwem.

RUCHLIWOŚĆ

Niskie wyniki

- Wskazane są zawody wymagające cierpliwości i staranności.
- Przykładowe zawody: laborant, kreślarz, kartograf, zegarmistrz, monter elektroniczny, zawody ekonomiczne.

Wysokie wyniki

- Wskazane są zawody wymagające kontaktów z ludźmi oraz zawody charakteryzujące się zmiennością sytuacji.
- Przykładowe zawody: nauczyciel, fryzjer, sprzedawca, pielęgniarka, dziennikarz, kierowca, policjant.

RÓWNOWAGA

Niskie wyniki

- Należy unikać zawodów, w których występują duże napięcia nerwowe, gdzie ma się do czynienia z ludźmi, zwłaszcza chorymi, starszymi lub dziećmi.

Wysokie wyniki

- Wskazane są zawody wymagające odpowiedzialności, częstych kontaktów z ludźmi.
- Przykładowe zawody: kelner, pielęgniarka, nauczyciel, sprzedawca, stewardesa.

SCENARIUSZ 8

TEMAT: Skuteczne poszukiwanie pracy

Cel ogólny:

- analiza wymagań rynku pracy i możliwości zaistnienia na nim;
- zdefiniowanie dróg i metod poszukiwania pracy;
- wskazanie źródeł informacji na temat rynku pracy oraz jego instytucji;

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wymienia źródła pozyskiwania ofert pracy;
- analizuje oferty pracy, ogłoszenia prasowe, internetowe i inne;
- charakteryzuje instytucje rynku pracy;

Metody pracy:

- odwrócona lekcja,
- dyskusja,
- ocena pracy grupowej.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Odwrócona lekcja

Tydzień przed planowanymi zajęciami nauczyciel dzieli klasę na pół. Jedna część uczniów otrzymuje zadanie, aby:

- a) na kolejne spotkanie przynieść różne ogłoszenia pracodawców oferujące pracę w zawodzie, w którym uczą się uczniowie oraz w zawodach pokrewnych do kształconego w danej BS I. Uczniowie pracują w grupach 4–6-osobowych. Każda z grup analizuje ogłoszenia pochodzące z rozmaitych źródeł, podaje, ile znalazła ogłoszeń o pracy w danym zawodzie w swojej miejscowości lub w całej Polsce. Nauczyciel wskazuje uczniom przykładowe źródła ogłoszeń, np.: popularne strony internetowe – pracuj.pl, gumtree.pl, ogłoszenia bezpośrednio od pracodawcy – ulotki, ogłoszenia rozwieszane w lokalach gastronomicznych, sklepach, punktach usługowych itp., ogłoszenia prasowe, portale internetowe urzędów pracy.

Druga część uczniów otrzymuje zadanie, aby:

- b) na kolejne zajęcia zebrać jak najwięcej informacji dotyczących instytucji pomagających w znalezieniu zatrudnienia. Nauczyciel wskazuje uczniom różnorodne instytucje rynku pracy: ochotnicze hufce pracy OHP, Urzędy Pracy, agencje zatrudnienia.

2. Prezentacja prac zespołów

Zespoły prezentują wyniki swojej pracy, uczniowie wspólnie z nauczycielem analizują:

- a) najważniejsze informacje zawarte w ogłoszeniach dotyczących zatrudnienia, takie jak: forma zatrudnienia, oczekiwania pracodawcy wobec pracownika, wysokość zarobków, inne warunki zatrudnienia, określając, ile ogłoszeń o pracy w wybranym zawodzie udało się znaleźć i zastanawiając się, czy brali pod uwagę liczbę ofert pracy, decydując się na kształcenie w danym zawodzie;
- b) kto może uzyskać pomoc w konkretnej instytucji rynku pracy, kiedy można się do niej zwrócić, co może zaproponować dana instytucja, które z wymienionych instytucji i organizacji znajdują się w miejscu ich zamieszkania.

Prezentację poszukiwań kończy dyskusja dotycząca wyników ćwiczenia.

Bibliografia, netografia:

Poszukiwanie pracy:

- <http://psz.praca.gov.pl/dla-bezrobotnych-i-poszukujacych-pracy/poszukiwanie-pracy-i-rekrutacja/jak-szukac-pracy> [dostęp: 4 września 2017 r.];

Instytucje rynku pracy:

- <https://www.mpips.gov.pl/praca/instytucje-ryнку-pracy> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
- <http://rynekpracy.org/x/450532> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.].

Odwrócona lekcja:

- www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/zmien_zasady_gry.pdf [dostęp: 9 czerwca 2017 r.].

SCENARIUSZ 9

TEMAT: Jestem przedsiębiorczy!

Cel ogólny:

- zdefiniowanie podstawowych pojęć związanych z przedsiębiorczością;
- analiza cech osoby przedsiębiorczej;
- integracja grupy;
- nauka autoprezentacji.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wymienia pojęcia związane z przedsiębiorczością i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej;
- stosuje zasady efektywnej współpracy w grupie;
- rozwiązuje problemy w twórczy sposób.

Metody pracy:

- dyskusja,
- ćwiczenie grupowe,
- burza mózgów.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- karta ćwiczenia *Moja firma* – załącznik 1,
- flipchart, papier do flipcharta,
- kolorowe kredki, flamastry – dla każdej z grup.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wprowadzenie

Burza mózgów: nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat znaczeń słowa „przedsiębiorczość”, zadając pytania: Jak rozumiecie to słowo? Co to znaczy być przedsiębiorczym? Uczniowie zapisują własne definicje na kartkach – następnie są one zbierane i odczytywane głośno przez nauczyciela. Klasa wyszukuje elementy wspólne i uzupełnia propozycje, tworząc kompletną definicję możliwą do zaakceptowania przez wszystkich uczniów. Warto zapisać ją na tablicy, aby stała się mottem zajęć.

2. Ćwiczenie *Moja firma*

Uczniowie łączą się w zespoły 4–6-osobowe. Każdy zespół losuje trzy kartki z opisami działalności fikcyjnych firm. W trakcie dyskusji zespół wybiera jedną firmę, którą chciałby prowadzić. Na papierze do flipcharta lub dużych kartkach papieru uczniowie projektują nazwę firmy, slogan reklamowy, rysują logo. Zespoły odpowiadają na pytania, opracowując strategię działania firmy:

- Jaką nazwę mogłaby nosić taka firma?
- Jaki mogłaby mieć znak graficzny (logo)?
- Jaki slogan reklamowy pasowałby do jej profilu działalności?
- Kto powinien w niej pracować?
- Jakie kompetencje powinni mieć jej pracownicy?
- Kto byłby jej klientem?
- Czy taka firma miałaby szanse powodzenia na rynku? Dlaczego?
- Czy chcielibyście pracować w takiej firmie?
- Na jakich stanowiskach moglibyście pracować?

3. Podsumowanie

Każdy z zespołów prezentuje plakat reklamujący firmę, której strukturę omawiał; uczniowie opowiadają o jej działalności. Reszta klasy może prosić o doprecyzowanie, zadawać pytania

dotyczące szczegółów jej pracy, wszyscy zastanawiają się, czy firmy tego typu, jak zaprezentowana przez kolegów, istnieją na rynku? Czy podobna firma miałaby szansę odnieść sukces?

Bibliografia, netografia:

- Ćwiczenie *Moja firma*, *Materiały metodyczno-dydaktyczne do planowania kariery zawodowej uczniów*, s. 285: <http://doradztwo.ore.edu.pl/publikacje/> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
- Scenariusze zajęć dotyczące działalności gospodarczej:
  1. <https://zasobyip2.ore.edu.pl/pl/publications/download/8450> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
  2. http://ace-projekt.pl/wp-content/uploads/SCENARIUSZE-KONSPEKTY_ca%C5%82o%C5%9B%C4%87.pdf [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
  3. https://www.nbportal.pl/dydaktyka/scenariusze-lekcji/szkola-ponadgimnazjalna/przedsiębiorczosc_ksztal_podstawowe [dostęp: 9 czerwca 2017 r.].

Załącznik 1 – ćwiczenie *Moja firma*

Firma zajmująca się sprzątaniem mieszkań

.....

Firma zajmująca się sprzątaniem biur

.....

Firma zajmująca się projektowaniem ogrodów

.....

Firma zajmująca się organizacją zastępstw

.....

Firma zajmująca się odwiedzinami chorych

.....

Firma zajmująca się naprawami sprzętu

.....

Firma zajmująca się organizacją przyjęć

.....

Firma zajmująca się wyprowadzaniem psów

.....

Firma zajmująca się robieniem zakupów

.....

Firma zajmująca się planowaniem podróży

.....

Firma zajmująca się gotowaniem obiadów

.....

Firma zajmująca się pieczeniem ciast

.....

Firma zajmująca się przymierzaniem ubrań

.....

Firma zajmująca się testowaniem restauracji

.....
Firma zajmująca się opieką nad kotami

.....
Firma zajmująca się doborem kolorów

.....
Firma zajmująca się wymyślaniem nazw

.....
Firma zajmująca się wyrzucaniem śmieci

.....
Firma zajmująca się pakowaniem walizek

.....
Firma zajmująca się usypianiem dzieci

.....
Firma zajmująca się czytaniem książek

.....
Firma zajmująca się nadrabianiem zaległości

.....
Firma zajmująca się koszeniem trawników

.....
Firma zajmująca się noszeniem parasoli

.....
Firma zajmująca się układaniem życzeń

.....
Firma zajmująca się roznoszeniem mleka

.....
Firma zajmująca się kupowaniem prezentów

.....
Firma zajmująca się wysyłaniem dobrych wiadomości

Firma zajmująca się urządzeniem balkonów

.....

Firma zajmująca się planowaniem czasu

.....

Firma zajmująca się pakowaniem prezentów

.....

Firma zajmująca się przesadzaniem kwiatów

.....

Firma zajmująca noszeniem zakupów

SCENARIUSZ 10

TEMAT: Firma w praktyce!

Cel ogólny:

- analiza cech osoby przedsiębiorczej;
- integracja grupy;
- nauka autoprezentacji.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wymienia pojęcia związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej;
- analizuje czynniki wpływające na powodzenie w prowadzeniu własnej firmy.

Metody pracy:

- analiza przypadku,
- dyskusja problemowa,
- odwrócona lekcja.

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer, rzutnik, prezentacja multimedialna,
- pytania do przedsiębiorcy – ułożone przez uczniów.

Przewidywany czas realizacji: 45 minut.

Proponowane sytuacje dydaktyczne:

1. Wywiad z przedsiębiorcą

Odwrócona lekcja: na kolejne zajęcia warto zaprosić osobę prowadzącą własną działalność gospodarczą, która zechciałaby przybliżyć uczniom ścieżkę swojej kariery. Może to być rodzic, absolwent szkoły, ktoś z grona koleżeńskich uczniów lub osoba ze środowiska lokalnego. Zadaniem uczniów jest przygotowanie pytań, które na spotkaniu zostaną zadane zaproszonemu gościowi.

2. Dyskusja

Po spotkaniu nauczyciel rozpoczyna dyskusję z uczniami, zadając pytania: W czym jesteście podobni do zaproszonego przedsiębiorcy? Czy ktoś z Was chciałby założyć własną firmę? Czy każdy może być przedsiębiorcą?

Uwaga: Warto żeby uczniowie zaangażowali się w samodzielne poszukiwanie przedsiębiorcy chętnego, aby podzielić się własnymi doświadczeniami z zakresu prowadzenia firmy. Jeżeli nie ma możliwości zaproszenia odpowiedniego gościa na zajęcia, można zrealizować scenariusz, analizując wywiad telewizyjny, prasowy lub zamieszczony w internecie.

Bibliografia, netografia:

- Przykładowe wywiady z przedsiębiorcami:
  1. <https://www.corazlepszyportalbiznesowy.pl/art/nie-kazdy-musi-byc-przedsiębiorca> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
  2. <http://mlodyprzedsiębiorca.org/uncategorized/rentcar-wywiad/> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
  3. <http://www.pixelpr.net/blog/dobry-przedsiębiorca-to-dobry-sprzedawca-wywiad-z-michalem-sadowskim-52.html> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.];
  4. <http://lewandowicz.net/wywiad-z-markiem-jankowskim/> [dostęp: 9 czerwca 2017 r.].